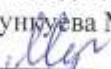

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
ГБОУ «РЕСПУБЛИКАНСКИЙ БУРЯТСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ЛИЦЕЙ-ИНТЕРНАТ № 1»

РАССМОТРЕНО:
МО учителей бурятского
языка и литературы
Руководитель МО
Мункуева М.Б.

Протокол № 11
от «22» мая 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:
Зам.директора по УВР

Цыбикова Д.Д.

Протокол № 1
от «31» 08 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:
Директор ГБОУ
«РБНЛИ № 1»

Июмжонов Б.Б.

Приказ № 1
от «31» 08 2023 г.

Рабочая программа
учебного предмета «Буряад хэлэн»

для класса 11 «у» общего образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Мункуева М. Б.
учитель бурятского языка и литературы

Тайлбари бэшэг

Тус программа гүрэнэй Федеральна стандарт, Буряад Республикын Хуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын туршалгын программа баримталан табигданхай. Буряад дунда хургуулида буряад хэлэн хуралсалай предмет гүзэгыгөр үзэгдэнэ.

Программа иимэ хубинуудһаа бүридэнэ: тайлбари бэшэг, хуралсалай- тематическа түсэб, программын байгуулга ба удха, календарно-тематическа түсэб, хурагшадай мэдэсэ шадабариин гол эрилтэнүүд, хуралсалай методическа хангалга, хабсаргалта.

Буряад хэлэнэй программада дидактикын хамтын түхэлэй принципүүдһээ гадна, өөрсэ маягтай эрдэмэй методическа принципүүд оронхой, мүн программын эрдэмтэ ёһыень баримталһан эрдэмэй-лингвистическэ мэдээнүүд, ойлгосонууд, грамматикын дүримүүд оронхой. Программаар үзэгдэхэ сэдэбүүд, дүүргэгдэхэ даабаринууд коммуникативна шэглэлтэй. Тодорхойлбол: хурагшад дунда хургуули дүүргэхэдээ, түрэлхи хэлэн дээрээ тон найнаар хэлэжэ, хөөрөжэ, харилсажа, һанал бодолоо зүбөөр найруулан дамжуулжа шадаха болохо ёһотой.

Буряад хэлэн тухай эрдэмэй гол бүлэгүүдые удаа дараалан үзэлгын шухала заршам (принцип последовательности) баримталагдаа.

Хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэхээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудые дүүргүүлхэ, литературы хэшээлнүүдтэй нягта холбоотойгоор, элдэб онол аргуудаар, жэшээлхэдэ, интегрированнэ аргаар, заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бээлүүлэгдэхэ. «Творческо даабари», «Творческо практикум», г.м. коммуникативно-творческо ажалнуудые үнгэргэхэ, метапредметнэ, личностнэ болон предметнэ шадабаринуудые олгуулха даабаринууд хараалагдана.

2. Хуралсалай түсэбтэ үзэхэ зүйлэй эзэлхэн нуури

Россиин Федерациин хуралсалай эмхинүүдэй федеральна хуралсалай түсэбөөр 11-
дахи класста түрэлхи хэлэндэ 33 саг үгтэгдэнэ.

Программна материал	Часууд
Оролто хэшээл. Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ.	1 час
Лексикэ дабталга	2 час
Холбуулал.	2 час
Мэдүүлэл.	2 час
Юрын мэдүүлэл.	2 час
Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд.	2час
Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд.	2 час
Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд.	2 час
Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд. Тэдэнэй илгарал.	2 час
Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд	2 час
Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд.	2 час
Ороо мэдүүлэлнүүдэй янзанууд	2 час
Практическа хүдэлмэри, Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ	8 час

3. Нуралсалай буряад хэлэ гүйсэд шудалхын тула личностнэ, метапредметнэ болон предметнэ дүнгүүд

Мүнөө үсын Федеральна нуралсалай стандартын ёһоор буряад хэлээр үхибүүд иимэ **личностнэ дүнгүүдые** харуулха ёһотой:

1. Нурагшад түрэлхи хэлэ шудалан үзэхэдөө, буряад хэлэнэйнгээ баялигтай гүнзэгыгөөр танилсаха, найнаар хэлэдэг, уншадаг, бэшэдэг болохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэһэлэн, найнаар ойлгохо, ухаан сэдхэлдээ шэнгээхэ;
2. Нурагшад түрэл хэлэнэйнгээ сэнтэйень ойлгохо, хүндэлхэ, түрэл хэлээрээ омогорхохо ёһотой;
3. Үндэһэн соёлойнгоо гол хубинь болохо түрэл хэлэндээ гамтайгаар, наринаар хандахые оролдохо, тордиһогүй дуугаржа нураха, бэшэмэл ба холбоо хэлэлгэдээ жэл бүхэндэ үгынгөө сан баяжуулха шухала.

Буряад хэлээр нурагшадай **метапредметнэ дүнгүүдын** иимэ байха жэшээтэй:

1. Хэлэлгын ажаябуулгын ямаршые түхэлөөр хаанашые хэлээ хэрэглэжэ шадаха;
2. Интернетһээ гү, али бэшэшые материалһаа мэдээнүүдые суглуулан бүридхэжэ шадаха;
3. Элдэб толинуудые, номуудые хэрэглэжэ шадаха;
4. Ойлгоһон материалаараа бэшэмэлшые, сээжэшые харюусажа шадаха;
5. Багахан элидхэлнүүдые бэлдээд, нүхэдэйнгөө урда хэлэжэ шадаха;
6. Нанаһанаа сээжээршые, бэшэмэлээршые дамжуулха;

Нурагшадай **предметнэ дүнгүүдын** иимэ байха ёһотой:

1. Хэлэн тухай бүхэли мэдэсэтэй болохо;
2. Гуманитарна эрдэмүүд соо буряад хэлэнэй олоһон нуури;
3. Лингвистикын үндэһэ нууриие үзэһэниинь;
4. Уран хурса үгэнүүдые, тогтомол холбуулалнуудые хэрэглэжэ, хэлээ хурса болгохо, хэлэнэй орфографическа, лексическэ, грамматическа, сэглэлтын дүримүүдые мэдэхэ;
5. Эпическэ зохёолоор гү, али тэрэнэй таарамжатай хэһэгээрнь түсэб табиха, өөрынгөө дураар шэлэжэ уншаһан зохёол тухайгаа өөрынгөө мүн нанамжаяа хэлэхэ, хөөрэхэ.

4. Программын байгуулга ба удха (68 час)

Оролто хэшээл. Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ (1 час)

Буряад хэлэн – буряад арадай үндэһэн хэлэн.

Буряад хэлэнэй хүгжэлтын шатанууд.

Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ...

Лексикэ үзэһэнөө дабталга(2 час)

1. Лексикын удха шанар, шэнжэнүүд

2. Холбуулал (2 час)

Холбуулал тухай ойлгосо. Холбуулалнуудай илгарал: тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд.

Холбуулалнуудай бүридэлдэ ороһон үгэнүүдэй харилсаан.

3. Мэдүүлэл (2 час)

Олон янзын (юрэ хөөрэхэн, асууһан, идхалан, мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй илгаанууд ба сэглэлтын тэмдэгүүд. Удхын сохилто. Удхын сохилто ба үгэнүүдэй хуури байра хэрэглэжэ, мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ хургалга.

4. Юрын мэдүүлэл (2 час)

Юрын болон орео мэдүүлэлнүүдэй ойлгосо. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо. Үгэнүүдэй нягта ба нягта бэшэ холбоонууд. Мэдүүлэлэй гэшүүд. Хоёр бүридэлтэ ба нэгэ бүридэлтэ юрын мэдүүлэлнүүд. Юрын мэдүүлэлэй илгарал. Дутуу мэдүүлэл.

5. Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд (2 час)

Нэрлүүлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Нэрлүүлэгшые заагша. Хэлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Юрын хэлэгшэ. Бүридэмэл хэлэгшэ. Бүридэмэл нэрэ хэлэгшэ. Бүридэмэл үйлэ хэлэгшэ. Хэлэгшын холболто. Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга. Хэлэгшын зүйр үгэнүүд.

6. Мэдүүлэлэй юрын гэшүүд (2 час)

Элирхэйлэгшэ, тэрэнэй гаралга. Хабсаргалта, тэрэнэй илгарал. Нэмэлтэ. Сэхэ ба хазагай нэмэлтэ. Ушарлагша. Тэрэнэй илгарал. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй байра. Юрын гэшүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ хуралга. Нэмэлтэ, элирхэйлэгшын орондо таараха синонимуудые хэрэглэлгэ.

7. Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд. (2 час)

Нэгэ түрэл гэшүүд тухай ойлгосо. Нэгэ түрэл ба нэгэ түрэл бэшэ элирхэйлэгшэнүүд. Нэгэ түрэл гэшүүдэй холболто үгэнүүд. Хоолойн аялгаар холболдоһон нэгэ түрэл гэшүүд. Хэдэн зэргэлээ нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүд. Хамтадхалан үгэ. Нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтын тэмдэгүүдые табиha шадабаритай болголго.

8. Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд (2 час)

Хандалга тухай үзэһыень дабталга. Оролто үгэнүүдтэй мэдүүлэлнүүд, оролто үгэнүүдые ба оролто мэдүүлэлнүүдые хоолойн аялгаар илгалта. Сэглэлтын тэмдэгүүд.

Мэдүүлэл дотор хандалгын хуури. Хандалгые дуунайнгаа аялгаар илгалга ба хандалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. оролто мэдүүлэлнүүдые запятой, зурлаа, хаалтаар илгалга. Хэлэһэн ханал бодолдоо хандалгаяа оролто үгэнүүдэй туһаар гарган харуулжа шадалга. Хандалгатай, оролто үгэнүүдтэй, междометинүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүб нугалбаритайгаар хэлэхэ шадабаритай бололго. Эдэ мэдүүлэлнүүдтэ сэглэлтын тэмдэгүүдые табиha шадалтай болголго.

9. Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд (2 час)

Тусгаарлалга тухай ойлгосо. Тусгаарлагданан гэшүүдые дуунайнгаа аялгаар илгалга. Хабсаргалта тусгаарлалга, тэрэнэй сэглэлтын тэмдэг.

Мэдүүлэлэй гэшүүдые, тодо болгоһон үгэнүүдые тусгаарлалга. Тусгаарлалгын сэглэлтын тэмдэгүүд. Тусгаарлалгатай, хабсаргалтатай мэдүүлэлнүүдые нугалбаритайгаар хэлэжэ, уншажа хуралга. Тусгаарлагданан гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зүбөөр үгүүлхэ шадабаритай болгохо. Иимэ мэдүүлэлнүүдые алдуугүйгөөр бэшэхэ дадалтай болгохо.

10 Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд (2 час)

Дахуулал тухай юрэнхы мэдээ үргэдхэхэ; причасти, деепричасти дабтаха. Юрын дахуулал, бее дааһан дахуулал.

11. Орео мэдүүлэлэй янзанууд (2 час)

Практическа хүдэлмэри (4 час)

Янза бүрийн шүүлбэринүүдые хэхэ, «Буряад хэлэнэй сахим хураха ном» сооһоо һонирхолтой үгүүлэлнүүдые, хэһэгүүдые хэрэглэн, хэлэлгын хубинуудые дабталга.

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ (4 час)

Мэдүүлэлнүүдэй байгуулга. Зохёолго яагаад бэшэхэб? Зурагаар яагаад хүдэлхэб?
Үгүүлэл.Үгүүлэлэй стильнууд.

Календарна-тематическа түсэблэлгэ

Буряад хэлэн, 11 у класс, 1 четверть. 9 час

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари	Нурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дүнгүүд			Шалгалтын түхэлнүүд	Болзор	
				предметнэ	личносно	Метапредмет нэ		Түсэбөөр	үнэ н
1.	Оролто хэшээл. Түрэл буряад хэлэн	1 час	Индивидуальна хүдэлмэри-уншалга. Бүлэгөөр хүдэлмэри – литературна буряад хэлэнэй шэнжэнүүдые шүүмжэлхэ. Фронтальна-шалгалтын асуудалнуудта харюусаха.	Батажаргалай С. «Буряад хэлэн», Д-Х. Цынгугевагай «Буряад басаганда» гэхэн шүлэг уран уншалга. буряад хэлэмнай ямар байдалда байнаб? Өөрынгөө һанамжа, хандаса харуулха.	Буряад хэлэнэй удха шанар тухай мэдэсээ үргэдхэхэ.	Уншаһан шүлэгэйнгөө удхаар тобшолол хэхэ, һанамжаяа баталха.		05.09.	
2-3	Лексикэ, лексикологи, фразеологи Диктант	2 час	Индивидуальна-упражнени нүүдые дүүргэхэ (Упр. 31, 34). Бүлэгөөр хүдэлмэри- Упр 29. Бүлэгөөр хүдэлжэ, харилсааень олохо.	Абтаһан үгэнүүдые дүримөөр нь илгажа бэшэхэ. Антониуудые, синонимуудые һанаха, эхир үгэнүүдые бүрилдүүлхэ.	Антонимуудые, синонимуудые, эхир үгэнүүдые зүбөөр илгаруулха, харюугаа баталха.	Г. Чимитовай «Дуһал» уранаар уншаха. Абтаһан үгэнүүдыень анхаралдаа абаха. Ойлгогдоогүй үгэнүүдые толёор элирүүлхэ.	Упр. 40 асуудалнуудта харюу үгэхэ.	12.09.-19.09.	
4-5	Холбуулал	2 час	Индивидуальна-упражненинүүдые дүүргэхэ Бүлэгөөр хүдэлмэри-дүрим нэрлэхэ. Хоёр хоёроороо	Холбуулал тухай ойлгосо. Холбуулалнуудай илгарал: тогтомол ба сүлөө холбуулалнууд.	Холбуулалнуудай шүүлбэри хэхэ	Текстын гол удха элирүүлхэ, ямар һургаал абахаар бэ, юу мэдэхэ болобобта, харюу үгэхэ.	5-9 кл ном соо үгтэһэн упр дүүргэхэ варианттар шалгаха.	26.09.-03.10.	

			хүдэлхэ. Фронтальна- шалгалта	Холбуулалнуудай бүридэлдэ ороһон үгэнүүдэй харилсаан.					
6	XXX зохёолго	1 час	зохёолго бэшэхэ					10.10.	
7- 8	Мэдүүлэл	2 час	Индивидуальна- Бүлэгөөр хүдэлмэри. Фронтальна. уншаад, таблицаар хүдэлмэри.	Олон янзын (юрэ хөөрэнэн, асууһан, идхаһан, мэдүүлэлнүүд. Тэдэнэй илгаанууд ба сэглэлтын тэмдэгүүд.	дабтаха, бэхижүүлхэ.	Удхын сохилто. Удхын сохилто ба үгэнүүдэй һуури байра хэрэглэжэ, мэдүүлэлэй шухала үгэ илгаруулан хэлэжэ һургалга.	Таблицаар хүдэлмэри. Жэшээ нүү дые зүбөөр һанажа, дэбтэртээ бэшэхэ.	17.10.	
9	Шалгалтын диктант	1 час	Фронтальна- шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Шалгалтын диктант грамматическа даабаринууд тай.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	24.10.	

Буряад хэлэн, 11 у класс, 2 четверть. 7 час

№	Хэшээ лэй сэдэб	Сагай хубаари	Һурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дунгууд			Шалгалтын түхэлнүүд	Болзор	
				предметнэ	личносно	Метапредмет нэ		Түсэбөөр	үнэ н
1	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр.	1 час	Индивидуальна- үгтэһэн сэдэбтэ зохёолго бэшэхэ. Бүлэгөөр хүдэлмэри- түсэб табиха. Фронтальна- хөөрөө эмхидхэхэ	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	Үгтэһэн даабаридаа зохёохы шадабари хэрэглэхэ. Удхатай, дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүды е зохёон байгуулха.	Зохёохы шадабари шалгаха.	§ 5 уншаха, дабтаха. Упр , 50 н. уншаха, хадуужа абаха.	07.11.	
2- 3	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд	2 час	Индивидуальна- § 6-7 дүрим уншаха, упражненинүүд ые дүүргэхэ (Д- 90, 47 н). Фронтальна- Д- 92, 47 н. (үгтэһэн хэлэгшэнүүдые хэрэглэн, мэдүүлэлнүүдые зохёохо.	Мэдүүлэлэй гэшүүд. Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд тухай ойлгосотой танилсуулха.	Д-95. 48 н. Онһон үгэнүүд ба афоризмуудай удха тайлбарилха.	Үгтэһэн үгэнүүдые хэрэглэн, мэдүүлэлнүүдые зохёохо. (Д-96, 48 н.)	§6-7 . Д-99, 49 н.	14.11. - 21.11.	
4	Практическа хүдэлмэри	1 час	Индивидуальна хүдэлмэри-	«Хүн зон түрэнэн нютагаа мартаха	Ямар хэлэлгын хубида хабаатай	Уншаһан текстынгээ	Практическа хүдэлмэри.	28.11.	

			уншалга.Бүлэгө өр хүдэлмэри-Упр 71, 28 н. «Дэлхэйн хүн зон адли бэшэ...»	ёһогүй гэһэн ойлгосо үргэдхэхэ.	байнаб гэжэ үгэнүүд дээрэ тэмдэглэхэ.	удхаар тобшолол хэхэ, һанамжаяа баталха.	Бэхижүүлгэ		
5-6	Юрын гэшүүд	2 час	Индивидуальна-«Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд» номоор хүдэлмэри. § дүрим уншаха (93 н.), упражненинүүд ые дүүргэхэ: Д-1, 93 н. Фронтальна-дүүргэһэн даабаринуудаа шалгаха.)	Нэрлүүлэгшэ хэлэгшэ хоёрой хоорондо зурлаа табилга тухай ойлгосотой танилсуулга. Номоор хүдэлмэри.	Д- 94, 48 н. (Таараха газартань зурлаа табижа буулгаха. Харьюугаа тайлбарилха.)	Д-1., 93 н. Муу хүн – зондо бог, мухар түгсэг-ойдо бог... уншаад, буулгажа бэшэхэ, сэглэлтын тэмдэгүүдые тайлбарилха. Харьюусаха.	Эрдэм бэлиг-эрхим баян... гэһэн сэдэбтэ зохёолго бэшэхэ.	05.12.-12.12.	
7	Шалгалтын диктант	1 час	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Шалгалтын диктант грамматическа даабаринууд тай.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	19.12.	
8	Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Четвертиин дүн гаргалга.	1 час		Алдуу дээрэ хүдэлмэри.				26.12.	

Буряад хэлэн, 11 у класс, 3 четверть. 10 час

№	Хэшээлэй сэдэб	Сагай хубаари	Һурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дунгууд			Шалгалтын түүхэлнүүд	Болзор	
				предметнэ	личносно	Метапредмет нэ		Түсэбөөр	үнэ н
1-2	Мэдүүлэлэй нэгэ түрэл гэшүүд	2 час	Индивидуальна-Д-151, 69 н. Фронтальнахүдэл мэри: Д-153. “Сагаан эдээн” тухай уншаха, точконуудай орондо таараха залгалтануудые нэмэхэ, харюугаа тайлбарилха	НТГ тухай мэдэсээ дээшэлүү лхэ, тэдэниие зүб аялгатайгаар уншалгада анхаралаа хандуулха. Дүрим хэрэглэжэ, схемэ зураха.	Д-156, 71 н. бүлэгөөр хүдэлжэ, өөрынгөө угсаатан тухай хөөрэлдэхэ. Бэе бээдээ асуудал табихадаа, мүн асуудалнуудта харюусахадаа, НТГ хэрэглэхэ. Д-154, 70 н. үгтэһэн хөөрэлдөөнэй асуудал-харюу баримталжа болохо.	Д-152. Сагаалганай амаршалгануудые, юрөөлнүүдые зохёохо. Шүлэг сээжэлдэхэ.	НТГ мэдүүлэлнүүдые зохёожо, схемэнүүдыень зураха.	09.01.- 16.01.	
3	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр.	2 час		Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр бэшэхэ.	Үгтэһэн даабарияа найнаар дүүргэхэ.	Дуратай зохёолойн гоо геройнуудай абари зандань тогтомол холбуулал нуудтай мэдүүлэл нүүдые зохёогоод бэшэхэ.	Творческо хүдэлмэри бэшэхэ.	23.01.- 30.01.	
4-5	Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй	2 час						06.02- 13.02.	

	үгэнүүд								
6	Практическа хүдэлмэри (Дидактическа материалнуудаар хүдэлмэри)	1 час	Индивидуальна-«Буряад хэлээр тестнүүд».	« Буряад хэлээр тестнүүд». Даабаринууды дүүргэхэ.	Шалгалтын даабаринууды дүүргэхэ. Ямар дүрим баримталаг дааб? Харюугаа баримталха.	Ород хэлэнһээ оршуулха, холбуулалнууды зүбөөр хэрэглэн, мэдүүлэлнүүды зохёохо.	падеждэ тааруулан бэшэхэ.	20. 02.	
7-8	Мэдүүлэлэй тододхоһон гэшүүд	2 час	Индивидуальна-Номоор хүдэлмэри. § 11. Дүрим уншаха, упражненинүүды дүүргэхэ	Мэдүүлэлэй гэшүүд болодоггүй үгэнүүд тухай ойлгосотой бололго. Тэдэниие хоолойн аялгаар илгажа хуралга.	Ямар үгэнүүд, холбуулалнууд мэдүүлэлэй гэшүүд болоногүйб гэжэ ажаглалта хэлгэ.	Хандалга, оролто үгэнүүды, аянгалһан үгэнүүды хэрэглэхэ.		-27. 02.-06. 03.	
9	Шалгалтын диктант	1 час	Фронтальна-шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Шалгалтын диктант грамматическа даабаринууд тай.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	12. 03.	
10	Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Четвертиин дүн гаргалга.	1 час	Индивидуальна-Алдуу дээрэ хүдэлмэри. Бүлэгөөр хүдэлмэри-Нэмэлтэ даабаринууд-ые дүүргэхэ.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	Алдуунуудаа зүбөөр заһахаяа оролдохо.	Алдуунуудаа заһахадаа, жэшээнүүд-ые зүбөөр хэрэглэжэ, харюунуудаа баримталха.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	20. 03.	

Буряад хэлэн, 11 у класс, 4 четверть. 7 час

№	Хэшээ лэй сэдэб	Сагай хубаари	Нурагшадай ажаябуулгын шэнжэ	Хараалагдаһан дүнгүүд			Шалгалтын түхэлнүүд	Болзор	
				предметнэ	личносно	Метапредмет нэ		Түсэбөөр	үнэ н
1-2	Дахуулалтай мэдүүлэлнүүд	2 час	Индивидуальна- Номоор хүдэлмэри. Фронтальная - «Буряад хэлэнэй грамматикаар даабаринууд болон тайлбаринууд», 113 н. Даабари 2.	Дахуулалнууд тухай ойлгосотой бололго. Дахуулалай байгуулгатай танилсалга. Дахуулагша үйлэдэгшэ хоёр. Юрын ба бээ дааһан дахуулалнууд тухай мэдэсэтэй бололго.	Д-200. Уран гоёор шүлэгэй бадаг уншаха. Сэглэлтын тэмдэгүүдыень тайлбарилха. Дахуулал, НТГ олохо. Дахуулал буулгажа бэшээд, байгуулгыень схемээр харуулха.	Д-207. Текст уншаад, гол удхыень элирүүлхэ. Хонид, хони үсхэбэрилгэ тухай ойлгоһоноо, мэдэһэнэ э дамжуулхадаа, дахуулалнуудые хэрэглэхэ.	Үзэһэн сэдэбээрээ 5 асуудал зохёохо. Тэдэндээ тодо харюу үгэжэ шадаха.	03. 04. -10. 04.	
3	Практическа хүдэлмэри.	1 час	Индивидуальна – тестовэ даабари дүүргэхэ.	Практическа хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр бэшэхэ.	Үгтэһэн даабарияа хайнаар дүүргэхэ.	Дидактическа материалнуудые хэрэглэн, бээ даагаад дүүргэхэ. «Буряад хэлээр тестнүүд».	Практическа хүдэлмэри. Бэхижүүлгэ	17. 04.	
4- 5	Оро мэдүүлэл	2 час	Электронно номоор дасхал дүүргэлгэ.	Мэдүүлэлнүүдые зохёохо, схемыень зураха.	«Буряад хэлэн» сахим нураха ном хэрэглэлгэ.	Текст соо оложо хуралга.	Сэглэлтын тэмдэгүүдые зүбөөр табижа, тайлбарилжа хуралга.	24. 04.-	
6	Х.х.х. Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр.	1 час		Творческо хүдэлмэри. Багшын үзэмжөөр бэшэхэ.	Үгтэһэн даабарияа хайнаар дүүргэхэ.			15. 05.	
7	Шалгалтын диктант	1 час	Фронтальная- шалгалтын хүдэлмэри.	Шалгалтын диктант бэшэхэ.	Зүбөөр бэшэхээ оролдохо.	Шалгалтын диктант грамматическа даабаринуудтай.	Урда үзэһэнөө дабтаха.	22. 05.	

Нурагшадай мэдэсэ шадабарин гол эрилтэнүүд

Нурагшад иимэнүүд шадабари ба дадалтай болохо ёһотой:

үгэ соохи үзэгүүд ба абяанууды зүбөөр илгаруулха, шүүлбэрилхэ, үгэнүүды бүридэлөөрнь, мэдүүлэлнүүды байгуулгаарнь шүүмжэлхэ, юрын болон орёо мэдүүлэлнүүды зохёохо; бурад болон абтаһан үгэнүүдэй бэшэгэй дүрим мэдэхэ, тэрэниие баримталан, үгэнүүды болон мэдүүлэлнүүды зүб үгүүлхэ, бэшэхэ; юрэ хөөрэхэн, бодомжолһон, зураглаһан найруулганууды бэшэхэ түсэб табижа шадаха.

Фонетикэ, графика, орфоэпи, орфографи шудалан үзэлгэ хадаа бурад хэлэнэй абяанай системын онсо зүйлнүүды харуулха, абяан үзэг хоёрые худхахагүй, литературна үгүүлбэрин хэм баримталха, зүб бэшэлгын дүримүүды хэрэглэжэ шадаха болохо ёһотой. Үгэнүүды, мэдүүлэлнүүды, үгүүлэлнүүды зүбөөр галиглажа нурабал, фонетическэ шүүлбэри зүбөөр хэгдэхэ.

Тус программа соо лексикологи ба фразеологи гэхэн сэдбүүдтэ онсо нуури үгтэнэ. Бурад хэлэнэй үгын баялиг, тэрэниие баяжуулха гол аргууд, хэлэнэй уран аргууды: эпитет, метафора, синекдохэ, гиперболэ – эдэ бүгэды нурагшад эдэбхитэйгээр хэрэглэжэ нураха ёһотой. Лексикологёор мэдэсэнүүд морфологи, синтаксисше шудалха үедөө нэмэгдэхэ, бэхижүүлэгдэхэ. Бурад литературын хэшэлнүүдтэ зохёолой хэлэнэй шүүмжэлгэ хэхэдэ, лексикээр хүдэлмэри ябуулагдаха болоно. Түрэл хэлэнэйнгээ арга боломжые, тодо, хурса, ураниие улам бүри дүүрэнээр хэрэглэжэ нураха шухала. Нурагшадые лексическэ шүүлбэридэ нураха хэрэгтэй.

Морфологи шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгын бүридэл ба үгын бии болодог аргуудтайнь танилсана. Үгын удхата хубинууд – үндэһэн ба залгабаринуудай үүргэ тухай, үгэнүүды холбодог арга зэбсэгын болохо залгалта тухай ойлгосо нурагшадта үгэхэ, үгы ганса бүридэлөөрнь шүүлбэрилжэ нураха бэшэ, мүн баһа ямар үгэхөө яагаад бии болоһыень ойлгуулха шухала юм. Үгын бүридэлөөр ба үгын бии бололгоор шүүлбэридэ наринаар хандаха, зүб бэшэлгэтэйн холбоотойгоор хараха. Хэлэлгын хубинуудай морфологическа шэнжэнүүды ойлгон, тэдэнэй хоорондохи адли ба ондоо зүйлнүүды мэдэжэ абаха зорилго табигдана.

Синтаксис шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэл, мэдүүлэл доторхи үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд, мэдүүлэлэй тусгаарлагдаһан гэшүүд, причастна ба деепричастна дахуулалтай мэдүүлэлнүүд, юрын ба орёо мэдүүлэлнүүдэй гол янзанууд тухай мэдэсэ, хэрэглэхэ шадабари бата бэхээр ойлгожо абаха ёһотой. Мэдүүлэлнүүды уншахадаа, хоолойн аялга ашагладаг байха хэрэгтэй. Нурагшадые сэглэлтын тэмдэгүүды зүбөөр табиха дүй дүршэлтэй болгохоһоо гадна, мүн баһа уран уншалгыень хүгжөөхэ байна. Морфологи синтаксис хоёрой хоорондохи холбоо хараада абаха шухала юм. Зүб бэшэлгын дүримүүд, сэглэлтын тэмдэгүүдээр дүримүүд, шалгахань бэрхэтэй орфограммануудта анхарал хандуулагдаха ёһотой.

Грамматикын тодорхойлолгонууды ба дүримүүды сээжэлдэхэ гэхэн зорилготой бэшэшье хаань, тэдэниие сохом тодоор, удхыень ойлгожо, найруулан хэлэхэ эрилтэ нурагшадта табиха.

Лингвистическэ шүүлбэринүүды саг үргэлжэ үнгэргэжэ байхада, нурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал гуримшаха ёһотой.

Нурагшадай мониторинг хэхэ эрилтэнүүд

Бурад хэлээр нурагшадай мониторинг четвёртнүүдэй һүүлээр гү, али түрүүшын ба хоёрдохи нурагшад хэхэд жэлнүүдэй дүнгүүдээр гэршэлэгдэдэг.

Мониторинг хурагшадай хуралгын дүнгүүдые сасуулан, зэргэсүүлэн, шүүлбэрилэн хэгдэхэ ёһотой. Удаадахи хүдэлмэринүүдэй дүнгүүдээр хуралсалай мониторинг элирүүлэгдэхэ: шалгалтын упражненинүүд, бэшэмэл харюунууд, тестнүүд, диктантнууд, шалгалтын холимог хүдэлмэри, аман шалгалта, хөөрэлдөөн, хурагшадтай уридшалан хүдэлэлгэ, хүсэд шийдхэгдээгүй асуудалнуудые шэнжэлүүлэн тайлбарилга, рефератуудые бэшэлгэ, олонийтын ажалда хабаадалга, элидхэл хэлгэ ба бусад.

Аман шалгалтаар элирүүлэгдэхэ үрэ дүнгүүд: хурагшадай хэлэн тодо сэбэр, уян нугархай, нанал бодолоо эли тодоор холбожо, мэдүүлэл, үгүүлэл болгон хэрэглэжэ шадаха ёһотой. Хуралсалай мониторинг элирүүлгэдэ холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэрийн дүнгүүд оролсодог.

Хэшээлхээ гадуур хүдэлмэри

Буриад хэлэнэй багша хэшээлнүүдээ класчаа гадуур хэгдэдэг хүдэлмэреэр баяжуулдаг. Буриад хэлээр хэшээлхээ гадуурхи хүдэлмэри элдэб янзын байха ушартай: кружогууд, бүлгэмүүд (жэшээлхэдэ, түрэлхи хэлэндээ дуратайшуулай бүлгэм, аман зохёолой кружок г. м.), конкурснууд ба олимпиаданууд (уранаар уншагшадай, хөөрэгшэдэй, зохёолшодой, уран зохёол шүүмжэлэгшэдэй мұрысөөнүүд, грамматическа олимпиада г. м.), тусхай сэдэбтэ зорюулхан Баярай үдэрнүүд, буриад хэлэнэй танхим байгуулга; буриад хэлэндэ, хэлэ шэнжэлдэг эрдэмтэдтэ, дурасхаалта хайндэрнүүдтэ зорюулагдана тусхай ханын сонин гү, али бюллетень гаргалга, сониндо үгүүлэл бэшэлгэ ба бусад.

ХУРАГШАДАЙ МЭДЭСЭ, ШАДАБАРИ, ДАДАЛ СЭГНЭХЭ ХЭМ

Хурагшадай аман харюу сэгнэлгэ

Грамматикаар хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал элирүүлхэ аргын нэгэн хадаа аман асуудал болоно.

Тусхай темээр хурагшын аман харюу холбоо удхатай мэдээсэл боложо, грамматика хэр зэргэ тодорхойгоор мэдэдэг, ойлгодог байһыень элирүүлнэ.

Хурагшын аман харюу удаа дараалан хубариһан байха ёһотой.

Жэшээлхэдэ, түлөөнэй нэрын удха шанар, илгаа тухай асуудалда хурагша иимэрхүү харюу үгэхэ болоно:

- түлөөнэй нэрын тодорхойлолго;
- түлөөнэй нэрэ юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой нэрэнүүдэй али нэгэнэй түлөө хэрэглэгдэдэг гэжэ жэшээ дээрэ харуулха;
- түлөөнэй нэрын илгаае (нюурай, заһан, асууһан г. м.) нэрлэхэ, жэшээ дээрэ харуулха.

Хурагшын хөөрөжэ дүүргэхэдэ, материал хэр зэргэ мэдэрэлтэйгээр, гүнзэгыгөөр ойлгон абаһыень багша асуудалаар элирүүлнэ. Эндэ хурагшад үгын удха зүбөөр ойлгоһоноо, үгтэһэн үгэдэ түрэл үгэ тааруулан олохо, үндэһыень ойлгохо, үгэ ба конструкци нэлгэхэ шадабаритай байһанаа харуулна.

Хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дүршэл шалгалгада грамматическа шүүлбэри ехэ тухатай. Шүүлбэри хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэтэй, тэдэнэй грамматикын дүримүүдые ойлгоходо туха боложо үгэдэг.

Хурагшадай аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ юумэндэ анхаралаа хандуулха:

- харюунь зүб, дүүрэн гү;
- үзэһэн материалаа хэр зэргэ ойлгооб;
- үгэ хэлээ хэр зэргэ зүб найруулжа харюусааб;
- мэдүүлэл найнаар зохёожо, мэдүүлэл соо хоолойн аялга зүбөөр табижа, үгэ зүбөөр хэрэглэжэ, грамматическа шүүлбэри хэжэ шадана гү;
- хурагшын зохёохон мэдүүлэлэй найруулал зүб гү.

Аман харюу сэгнэхэдээ, иимэ эрилтэ баримталха:

«5» сэгнэлтэ хэрбээ хурагшын шудалан үзэһэн материалаа хүсэд дүүрэнээр мэдэхэ, тодорхой найнаар найруулжа, хэлэн тухай ойлгосодо зүб тодорхойлго үгэжэ, ханамжаяа үндэһэ баримтатой болгожо, өөрынгөө зохёохон жэшээ харуулжа, материалай удаа дараа алдангүй, литературна хэлээр, эли тодоор дамжуулжа шадаха байхадань;

«4» сэгнэлтэ хэрбээ хурагшын харюу «5» гэһэн сэгнэлтэдэ табигдадаг эрилтэ хангамаар аад, зүгөөр 1–2 алдуутай, багшын ажаглаһанай хойно, тэрэнээ өөрөө заһажа, найруулан хэлэхэдээ, удаа дараагай ба хэлэнэй 1—2 алдуу гаргаһан байхадань;

«3» сэгнэлтэ хэрбээ хурагша тус темын гол зүйл мэдэхэ ба ойлгохо байһанаа харуулжа, материалаа дутуу найруулһан, ойлгосо тодорхойлгодо гү, али дүрим дутуу мэдэхэ, ханамжаяа үндэһэ баримтатой болгожо, өөрөө жэшээ үгэжэ шадаагүй, материал найруулхандаа удаа дарааень эбдэһэн, хэлэнэй талаар алдуу гаргаһан байхадань;

«2» сэгнэлтэ хэрбээ хурагша үзэһэн материалаа ехэнхиень мэдэхэгүй, тодорхойлго ба дүрим хэлэхэдээ удхыень хазагайруулһан, материал ойлгожо ядангяар, гуримгүйгөөр найруулһан байхадань табиha.

Хангалтатай сэгнэлтэ («5», «4», «3») нэгэ доро үгтэһэн харюугай түлөө (хурагшын бэлэдхэл шалгалгада тусхай саг үгтэһэн байхадань) табигдахаа гадна, мүн таһалдаһан, бүхэли хэшээлэй турша соо хурагшын үгтэһэн хэдэн багшаг харюугай түлөө хамтаруулан табигдаха.

Диктант сэгнэлгэ

Диктант бэшэлгэ хадаа хурагшадые бэшэгэй дүримдэ, сэглэлтын тэмдэгүүдтэ, найруулалда, бэшэмэл хэлэлгэдэ хургаха арга зэбсэгэй нэгэн болоно. Диктант хурагшаданай анхарал дээшлүүлдэг, ханал бодолыень зүбөөр эмхидхэдэг, өөһэдыгөө шалгаха дүршэлтэй болгодог. Диктант бэшүүлхын тула холбоотой текст хэрэглэбэл зохистой. Энэ текст мүнөө үсын уран зохёолой хэлэнэй эрилтэ баримталһан байха ёһотой.

Диктантын аша туһань хоёр зүйлһөө дулдыдаха: а) текстын шанарһаа; б) текст зүбөөр бэшүүлхэ багшын шадабариһаа.

Диктантын текст иимэ байха ёһотой:

1. Диктантын текст уран зохёолой хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн байха зэргэтэй.
2. Текст соохи мэдүүлэл дүүрэн удхатай байха. Шадаал хаа, холбоотой текст бэшүүлхэ хэрэгтэй. Текстын ба тэрэнэй үгын удха хурагшадта бэлээр ойлгогдохо ёһотой.
3. Диктант хурагшаданай үзэһэн, мэдэхэ дүримдэ бэшүүлхэ. Нэгэ текст соо олон хүшэр дүрим орохо ёһогүй.

Багша диктантын текст хайнаар, тодоор, уран гоёор уншаха уялгатай.

4. Диктантын текст класс класста таарахан, хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

Диктант бэшүүлхэ текстын юрэнхы хэмжээн:

5 класста – 70–80 үгэ;

6 класста – 80–90 үгэ;

7 класста – 90–100 үгэ;

8 класста – 100–110 үгэ;

9 класста – 110–130 үгэ;

10 класста – 130–150 үгэ;

11 класста – 150–180 үгэ.

Ажаглалта: хэрбээ диктантда грамматическа даабари үгтэһэн байгаа хаань, хэмжээн 10–15, дээдэ классуудта 20–30 үгөөр үсөөн болохо.

Словарна диктант хүндэ бэшэлгэтэй үгэ хурагшадай хэр зэргэ зүбөөр бэшэжэ шадаха болоһыень шалгадаг. Словарна диктантын үгэнүүдэй тоо:

5 класста – 10–15 үгэ;

6 класста – 15–20 үгэ;

7 класста – 20–25 үгэ;

8 класста – 25–30 үгэ;

9 класста – 30–40 үгэ.

Словарна диктант сэгнэхэдээ, иимэ сэгнэлтэ табиха:

«5» сэгнэлтэ алдуугүй диктантын түлөө;

«4» сэгнэлтэ 2–3 алдуутай диктантын түлөө;

«3» сэгнэлтэ 3–5 алдуутай диктантын түлөө;

«2» сэгнэлтэ 6-һаа дээшэ алдуутай диктантын түлөө.

Зохёолго сэгнэлгэ:

«5» сэгнэлтэ темэдэ сэхэ, дүүрэн харюу үгэһэн, литературна материал хурагшын гүнзэгыгөөр ойлгожо, мэдэжэ хэрэглэһые харуулһан, бэшэгдэһэн ушарта сэгнэлтэ үгэжэ шадаһан, һанал бодолойнгоо бээ даангиие харуулһан, үгэ шэлэн абалга ба мэдүүлэл байгуулгада алдуугүй, тодо хурсаар ба уран хайханаар найруулагдаһан, бэшэгэй дүримдэ алдуугүй бэшэгдэһэн зохёолгын түлөө;

«4» сэгнэлтэ литературна материал хурагшын һайн мэдэһэн, һанал бодолоо удаа дараа үндэһэ баримтатайгаар найруулжа, шухала хэрэгтэй тобшолол ба хамтадхал хэжэ шададагые

харуулхан, зүб литературна хэлээр бэшэгдэһэн аад, 2–3 найруулалай алдуутай, 3-аа дээшэ бэшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 3-аа дээшэ бэшэ алдуутай байһан зохёолгодо;

«3» сэгнэлтэ темэдээ гол түлэб тааруу аад, хурагшын схематична харюу үгэһэн, үгышые хаа фактическа материал найруулхадаа, зарим тодо бэшэ зүйл гаргаһан гү, али зохёолгодоо удаа дарааень эбдэһэн, 3–4 найруулалай алдуу хэһэн, 6-аа дээшэ бэшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 6-аа дээшэ бэшэ алдуу гаргаһан зохёолгодо;

«2» сэгнэлтэ темээ хурагшын ойлгоогүй гү, али литературна материал мэдэхгүй байһанаа харуулхан, 5–6-аа дээшэ найруулалай алдуутай байһан, «3» сэгнэлтэдэ тогтоогдоһон эрилтэһээ дээшэ бэшэгэй дүримэй, сэглэлтын тэмдэгээр 7–8-аа дээшэ алдуутай байһан зохёолгодо табиha.

Найруулга сэгнэлгэ

Найруулга бэшүүлхэ текст хургалгын, болбосоролой, хүмүүжүүлгын зорилго хангаһан, удхынгаа ба үгэ хэлэнэйнгээ талаар хурагшадай бэшэжэ шадахаар байха ёһотой.

5-дахи класста найруулга бэшүүлхэдээ, багашаг хөөрөө гү, али уран зохёол сооһоо богонихон зураглал үгэдэг. Найруулгын текстын удха ойлгосотой бэшэгдэһэн, авторай тайлбарилгатай, зохёолой геройн һанал бодол, тэрэнэй сэдхэл элээр харуулагдаһан байха ёһотой.

5–6-дахи классуудта бэшүүлхэ текстнүүд адлирхуу байхадаа болохо. Мүн багахан характеристикэ, дэлгэрэнгыгээр зураглаһан уран зохёолой хэһэг үгэхэдэ болохо. Хэһэг гол түлэб юрэ хөөрэхэн байха зэргэтэй.

7-дохи класста диалог ба шүүмжэлэн бодомжолгын зүйлөөр орёошог болгогдоһон характеристикэ, зураглагдаһан хэһэг зохёолһоо үгтэхэ.

Найруулга бэшэхэ текстын хэмжээ:

5 класста – 90–100 үгэ;

6 класста – 100–130 үгэ;

7 класста – 140–170 үгэ;

8 класста – 180–200 үгэ;

9 класста – 210–230 үгэ.

Нуралсалай методическа хангалга

1. Цыремпилова О.Ш, Жанчипова Ц.С. «Буряадхэлэн», Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2013 он.
2. С. Будаин, Ж. Жамбуева, Я. Ивахинова, Ц. Лубсанова «Буряад хэлээр тестнүүд», Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2007 он.
3. Б-Д. Батоев, С. Будаев, Б. Будаин «Буряадхэлэн» 5-9 кл., Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2006 он.
4. Х. Дамдинова, Цыремпилун «Буряад хэлээр дидактическа материалнууд», Улаан- Үдэ., 1983 он.
5. «Буряад хэлэн» сахим нураха ном. 2012 он.
6. Д. Доржиев, Р-Х. Санжимитыпова «Буряад хэлээр хэрэглэхэ дидактическа материалнууд». Улаан- Үдэ., 1992 он.
7. Д. Амоголонов «Буряад хэлэнэй орфографическа словарь», Буряадай номой хэблэл, Улаан- Үдэ., 1976 он.
8. «Буряад хэлэнэй тобшо тайлбари толи» Буряадай номой хэблэл, Улаан- Үдэ., 1992 он.
9. Л. Шагдаров, Н. Очиров «Ород-буряад толи» Россиин эрдэмэй академи...
10. «Буряад нургуулийн програмнууд», «Буряад хэлэн 5-11 классууд» Улаан- Үдэ., «Бэлиг», 2008 он.

Шэнэ онол арга:

1. Компьютер
2. Проектор
3. Интерактивна самбар
4. «Буряад хэлээр сахим нураха ном»
5. Буряад уран зохёолой соносохо номой хан (аудиобиблиотека)

Шалгаха хэрэгсэл :

- Шалгалтын асуудалнууд ба даабаринууд;
- М-тест
- Электрон номой тестнүүд

Интернет онол арга:

- <http://www.edu.ru> – Федеральный портал «Российское образование».
- <http://www.edu03.ru/>-Министерство образования и науки РБ
- <http://www.buryadxelen.org>
- <http://www.nomoihan.org>
- <http://www.ict/edu.ru/> - Портал «Информационно-коммуникационные технологии в образовании».
- <http://www.Крмо.iv-edu.ru/> – Сайт регионального комплексного проекта модернизации образования.
- <http://fcior.edu.ru/> - Федеральный центр информационно-образовательных ресурсов.
- <http://www.rikuo.ru/> – Сайт республиканского института кадров управления и образования.